

27.8.2020

Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen hankkeen hankeryhmän kokouksen pöytäkirja

Aika: to 27.8.2020 klo 9.00-12.00

Paikka: Skype-kokous

Osallistujat: Tanja Lahti, hankepäällikkö, VM puheenjohtaja
Olli-Pekka Rissanen, johtava asiantuntija, VM varapuheenjohtaja

Jäsenet:

Lotta Engdahl, erityisasiantuntija, LVM
Pekka Alhojärvi, erityisasiantuntija, MMM
Sami Niinimäki, ylitarkastaja, OKM
Tuula Helander, erityisasiantuntija, STM
Tiina Salminen, johtava asiantuntija, TEM
Jani Heikkinen, neuvotteleva virkamies, VM (myös sihteeristön jäsen)
Anssi Hänninen, erityisasiantuntija, YM
Tarja Riihisaari, toimialan johtaja, Ilmatieteen laitos (poissa)
varajäsen Roope Tervo, pääarkkitehti, Ilmatieteen laitos
Antti Kosonen, innovaatiojohtaja, Maanmittauslaitos
Kaisu Harju, ryhmäpäällikkö, Suomen ympäristökeskus
Hannele Orjala, tietopalvelujohtaja, Tilastokeskus
Jussi Mäkitervo, erityisasiantuntija, Liikenne- ja viestintävirasto
Pasi Rautio, projektipäällikkö, Helsingin kaupunki
Markku Rimpelä, strategiajohtaja, Hämeenlinnan kaupunki (poissa)
Katariina Valtonen, kehittämispäällikkö, Kouvolan kaupunki
Sirpa Pajula, laatu- ja kehityspäällikkö, Kuopion kaupunki
Pekka Kantola, tietohallintojohtaja, Kuusamon kaupunki
Elisa Kettunen, kehittämispäällikkö, Kuntaliitto
Mikko Hoikka, toimialajohtaja, Medialiitto
Tarmo Toikkanen, toiminnanjohtaja Open Knowledge Finland
Jussi Mäkinen, lakiasiainpäällikkö, Teknologiateollisuus

Pysyvät asiantuntijat (sihteeristö):

Miina Arajärvi, erityisasiantuntija, VM
Mika Honkanen, kehityspäällikkö, Digi- ja väestötietovirasto
Heidi Innanen, hankekoordinaattori, VM

Kutsutut asiantuntijat:

Antti Helin, erityisasiantuntija, VM (asiakohdassa 6)

1. Kokouksen avaus ja esityslistan hyväksyminen

Päätös: Todettiin kokous avatuksi klo 9.01, hyväksyttiin esityslista ja todettiin läsnäolijat.

2. Edellisen kokouksen muistion hyväksyminen

Päätös: Hyväksyttiin edellisen kokouksen muistio.

3. Päivitetyn hankesuunnitelman ja työpakettiexcelin läpikäynti

Miina Arajärvi kertoi, että hankesuunnitelman päivityksissä on huomioitu menneiden tilaisuuksien yhteydessä saadut kommentit. Kesän sähköpostitse toteutetulla kommenttikierroksella uusia huomioita ei tullut.

Hankesuunnitelmasta sovittiin poistettavan liite 3, jossa kuvataan toimenpiteet kvartaaleittain. Niistä tehdään erillinen suunnitelma päivittämisen helpottamiseksi. Myös viestinnän toimenpidetaulukko ja tarkempi budjettierittely poistetaan. Näin hankesuunnitelmasta ei tule koko ajan uusia versioita.

Kysyttiin vaikuttavatko poistot ko. tietojen julkisuuteen. Vastattiin, että tietojen on tarkoitus olla edelleen julkisia ja sidosryhmille viestimiseen panostetaan jatkossa entistä enemmän. Hankesuunnitelmaa ei ole tarkoitus enää juurikaan päivittää, mutta vuosittaista työsuunnitelmaa toki pidetään ajan tasalla.

Kysyttiin, onko tarkempi budjetti sama kuin vuosittainen hankintasuunnitelma. Vastattiin, että menoja tarkastellaan samalla tasolla kuin hankintasuunnitelmassakin.

Työpakettiexceliin on tullut kesällä muutamia kommentteja, jotka huomioidaan, kun työpakettien työ lähtee syksyllä liikkeelle.

Päätös: Merkittiin tiedoksi päivitetystä hankesuunnitelmasta (liite 1) ja työpakettikohtaisesta excelistä sovitut asiat ja niistä käyty keskustelu. Tehdään sovitut muutokset hankesuunnitelmaan sekä taulukkoon.

4. Syksyn 2020 työsuunnitelma ja työpakettikohtainen eteneminen

Taustamateriaaliksi on koostettu katsaus avoimen datan tilasta Suomessa. Jos katsauksesta herää kommentteja, niitä saa mielellään esittää.

Jani Heikkinen kävi läpi Howspace-kysymysten vastaukset. Hankeryhmän kokouksiin oltiin yleisesti melko tyytyväisiä (60 %), loput vastasivat vaihtoehdon ”ei osaa sanoa”. Kokouksissa on hyvin paljon asiaa ja osa koki, että jotkut asiat ovat jääneet käsittelemättä ajanpuutteen vuoksi. Toivottiin pidempiä keskusteluja ja parempaa fokusoitumista. Työpaketti 1:een liittyvään kysymykseen saaduissa vastauksissa korostui konkretian tarve ja julkisen hallinnon strategian tavoitteiden toteutuminen. Podcast-sarjaan ehdotettiin aiheiksi avoimen datan hyötyjä, hankkeen hyödyt eri toimijoiden näkökulmista sekä eri rooleissa olevien henkilöiden herättely hankkeen teemoihin.

Keskustelussa huomiona esitettiin, että podcasteista toivotaan tukea myös johdon ymmärtämiseen ja sitouttamiseen. Mainittiin, että VM:ssä on tekeillä tietopolitiikkaopas, josta myös suunnitellaan eOppiva-toteutusta. Kysyttiin, mikä on podcast-sarjan ensisijainen kohderyhmä ja tavoittaako se oikean kohderyhmän, vai olisiko esimerkiksi johto helpompi tavoittaa jollakin toisella tavalla. Jos esimerkiksi kuntajohdolle kohdistetaan podcasteja, tulee huomioida, että viesti on selkeä ja ytimekäs, eikä podcast ole liian pitkä. Myös markkinointiin täytyy panostaa. Tarinoita ja onnistumisia kunnista voisi konkreettisin esimerkein hyödyntää.

Olli-Pekka Rissanen kertoi lyhyesti työpaketti 1:stä. Puheenjohtaja jatkoi, että strategisten tavoitteiden ehdotuksen tueksi otetaan ulkopuolinen konsultti. Sisäistä valmistelua ollaan jonkin verran tehty. Ehdotusluonnoksen on tarkoitus valmistua tämän vuoden loppuun mennessä, mutta viimeistely menee ensi vuoden puolelle. Käytiin keskustelua, jossa todettiin, että osaamista tämän työpaketin sisällöstä on monella suunnalla, joten joukkoistamista kannattaa harkita. Ehdotus sai kannatusta. Olisi hyvä vielä kirkastaa, mikä on työpaketin keskeinen tavoite, eli mitä halutaan saada aikaan. Kun kyse on kuitenkin strategisista linjauksista, toivottiin jonkinlaista vaikuttavuusanalyysiä siitä, mikä muuttuu.

Puheenjohtaja kertoi työpaketti 2:sta lyhyesti. Tavoitteena on jalostaa toimintamalli, joka jouhevoitaisi tiedon avoimeksi saattamista ja hyötypotentiaalia omaavien tietoaineistojen tunnistamista. Arvokkaista tietoaineistoista odotetaan vielä tietoa, joka saadaan mahdollisesti syys-lokakuussa. Tarkoituksena on tehdä muutama kokeilu, joissa tietoa yritetään saada laajempaan käyttöön. Alustavasti on mietitty RYHTI-hanketta, Tietokiriin liittyen TEM:n tietotarpeita, KELAA ja osoitetietoa. Käytiin keskustelua, jossa kommentoitiin, että RYHTI-hankkeen kehitystyö alkaa vasta ensi keväänä, joten kovin pikaisella aikataululla sen kanssa ei voida edetä. Kunnille yhteistä casea kaivataan, esimerkiksi demokratiaan liittyvää. Ehdotettiin erillistä palaveria kuntacasen suunnittelusta, koska kunnat ja Kuntaliitto olivat yhtä mieltä siitä, että tarvetta kuntia koskevalle kokeilulle olisi.

Puheenjohtaja esitteli työpaketti 3:n tilannetta. Osahankkeelle on valittu hankepäälliköksi Essi Kaukonen Tilastokeskuksesta. VM on asettanut oman ohjausryhmänsä osahankkeelle. Loppuvuoteen mennessä on tavoitteena saada aikaan alustavat laatumäärittelyt.

Miina Arajärvi kertoi työpaketti 4:stä. Julkishallinnon API-linjauksia aletaan valmistella ja maanantaina 21.9. järjestetään valmistelun käynnistystilaisuus verkkototeutuksena. Ennakkokutsusta poiketen tilaisuus on avoin kaikille ja osallistujamäärää ei ole rajattu. Ulkopuolista asiantuntija-apua on tarkoitus hyödyntää linjauksien valmistelussa ja tilaisuuksien fasilitoinnissa. Kartoitetaan, millaisia jatkokehitystarpeita yhteentoimivuusalustaan kohdistuu. Alustavien linjausten laatimisen jälkeen työ jatkuu myös ensi vuonna. Käytiin keskustelua, jossa tuotiin esiin, että teknisen semanttisen yhteentoimivuuden osalta on hyvä pitää mielessä EU-datastrategiatyö (Gaia-X). Vastattiin, että tämä ja muu EU:ssa tehty työ on kyllä huomioitu. Ymmärrettävyyteen tulisi panostaa myös viestinnässä, jotta saadaan selkokielisesti ja esimerkkien avulla tuotua esiin hyödyt.

Tarkasteltiin budjetin toteumaa.

Heidi Innanen kertoi hankkeen viestintätoimista syksyille 2020. Viestinnän pääpaino tulee jatkossa olemaan työpakettien etenemisestä viestimisessä. Työpakettikohtaisten tilaisuuksien päivämäärät ovat nähtävillä hankkeen verkkosivulla. Kerrottiin, että hankkeessa aloittaa viestinnän korkeakouluharjoittelija Olivia Assefa 1.9.2020 alkaen.

Esitettiin, voitaisiinko jatkossa hankeryhmän jäseniä hyödyntää työpakettikohtaisesti, jolloin osaminen saataisiin paremmin käyttöön ja olisi mahdollista keskittyä vain tiettyihin kokonaisuuksiin. Kommentoitiin, että työpaketit ovat laajoja ja eri osa-alueisiin keskittyviä, joten kaikissa mukana oleminen ei ole mahdollista. Ajatuksena on, että eri kokonaisuuksista järjestettäisiin erilliset tilaisuudet, joissa voidaan pureutua aina yhteen spesifiin aihealueeseen kerrallaan. Koska pilotit läpileikkaavat kaikkia työpaketteja, ehdotettiin että kokonaiskuvaa valotettaisiin välillä myös pilottikohtaisesti. Tämä ehdotus sai kannatusta. Kiinnostuksensa tiettyjä työpaketteja ja pilotteja kohtaan voi ilmaista Howspacen kautta. Huolehditaan siitä, että ei siilouduta pienempiin työryhmiin, vaan osakokonaisuudet tuodaan jatkossakin hankeryhmän pöydälle.

Päätös: Merkittiin tiedoksi työsuunnitelma ja työpakettien suunniteltu eteneminen sekä sovittiin hankeryhmän osallistumisesta.

Tauko 10 min.

5. Kansainväliset avoimen datan mittarit

Mika Honkanen kertoi Open Data Maturity -kyselystä, jonka EU teettää jäsenmaille vuosittain. Vaatimukset jäsenmaita kohtaan nousevat vuosi vuodelta. Käytännön toimenpiteet ovat jäsenmaiden vastuulla avoimen datan direktiivin osalta, mutta komission kanssa tehdään yhteistyötä. Käytännössä kyselyyn vastaavat yhdessä VM ja DVV. EU tarkastaa vastaukset julkisista lähteistä ja varmistaa, että vastaukset ovat oikeita. Lopulliset tulokset julkaistaan marras-joulukuussa. Yleisesti voidaan todeta, että Suomessa on tehty hyvää työtä. Avoimen datan politiikkaa tai strategiaa ei Suomessa varsinaisesti ole, mutta näistä kysytään ja kartoitetaan myös avoimen datan aloitteita. Parannettavissa asioissa tuotiin esiin myös se, että erityisryhmiä ei ole huomioitu riittävästi käyttöliittymiä suunniteltaessa. Datan reaaliaikaisuuteen, tietovarantojen kartoitukseen (myös julkisen

hallinnon omistamat yritykset) ja tietopyyntöjen läpinäkyvään käsittelyyn tulisi jatkossa panostaa ja näitä painotetaan kyselyssä. Mika Honkasen esitysmateriaali tulee saataville Tiimeri-työtilaan.

Olli-Pekka Rissanen alusti datan hyödyntämisen mittaamisesta OECD Digital Governmentin mittareiden kautta. Mittarit perustuvat kolmeen pilariin: openness and engagement, governance and coordination ja capacities to support implementation. Tarkasteltiin tarkemmin osa-alueita Data-driven public sector, jonka kehitystä OECD pyrkii seuraamaan useilla eri mittareilla. Nähtävissä on, että tarvitaan yhteisiä strategisia tavoitteita ja jatkossa Suomen on ehkä myös mahdollista pärjätä paremmin kansainvälisissä vertailuissa.

Käytiin keskustelua alustusten pohjalta. Todettiin, että mittaaminen on ikuisuusongelma. Datan avaamisen jälkeen voidaan saada jotain tietoja, mutta mitä enemmän aikaa kuluu, tiedon avaaja ei enää tiedä missä tieto liikkuu. Esitysmateriaalit kuvastavat sitä, miten hyvät benchmarkkausmateriaalit sekä EU:lla että OECD:llä on. Keskustelua tullaan jatkamaan.

Päätös: Merkittiin tiedoksi alustukset sekä Open Data Maturity 2020 -kyselyn tilanne.

6. Avoimen datan direktiivin täytäntöönpanon tilanne

Antti Helin valtiovarainministeriöstä esitteli avoimen datan direktiivin kansallisen täytäntöönpanon tilannetta. Taustalla on vuoden 2003 PSI-direktiivi, jota muutettiin vuonna 2013. Viime vuoden ke- säkuussa on annettu uudelleen laadittu direktiivi avoimesta datasta ja julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleenkäytöstä. Täytäntöönpanohanke on asetettu huhtikuussa 2020.

Direktiivissä soveltamisalaa laajennetaan julkisella rahalla tuotettuun tutkimusaineistoon ja tietyillä toimialoissa toimivien julkisten yritysten asiakirjoihin. Direktiivissä on myös uudenlaista sääntelyä arvokkaista tietoa-aineistoista ja uusi dynaamisen datan käsite. Käytiin läpi täytäntöönpanohankkeen aikataulu ja organisointi. Kesäkuussa asiantuntijatyöryhmä julkaisi väliraporttinsa ja heinä-syys- kuussa valmistellaan vaikutusten arviointia. Hallituksen esitys -luonnos lähtee lausuntokierrokselle loka-marraskuussa.

Täytäntöönpanossa erityisinä haasteina ovat olleet mm. erittäin tiukka aikataulu, uudelleenkäytön ja julkisuusperiaatteen suhde, limittaiset ja osittain myös päällekkäiset direktiivin ja kansallisen lainsäädännön soveltamisalat, dynaamisen datan määritelmä, tutkimustietoa koskeva uudenlainen sääntely sekä suurimpana haasteena arvokkaita tietoa-aineistoja koskevien täytäntöönpanoasetusten puuttuminen. Valmistelussa ollaan kuitenkin tällä hetkellä aikataulussa.

Käytiin keskustelua tilannekatsauksesta ja mm. julkisuuslakiin liittyvistä haasteista. Kysyttiin, missä EU:n elimessä päätetään arvokkaat tietoa-aineistot ja niitä koskevat tarkemmat vaatimukset. Vastattiin, että Olli-Pekka Rissanen on varsinainen jäsen ja Riitta Autere on varajäsen. Komissiolla on lopulta täysi toimivalta antaa säännökset. 99-sivuinen konsulttiselvitys on ollut eri tahoilla kommentoitavana.

Helinin esittämä materiaali on tallennettu Tiimeri-työtilaan.

Päätös: Merkittiin tiedoksi tilannekatsaus ja siitä käyty keskustelu.

7. Muut asiat

a) Gradu/diplomityöt (CGI Future Talent)

Neljä opiskelijaa tulee tekemään lopputyön hankkeen aihepiireihin liittyen.

b) Viestinnän harjoittelija

Käsiteltiin asiakohdassa 4.

c) Mahdolliset muut asiat

Ei muita asioita.

Päätös: Merkitään muut asiat tiedoksi.

8. Seuraavat kokoukset

to 8.10. klo 9-12
to 26.11. klo 9-12

Päätös: Merkitään tiedoksi.

9. Kokouksen päättäminen

Kokous päätettiin klo 12.01.